

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

DEL 1.

Oppgave 1

Generalstendene:

Helt i fra middelalderen hadde Europa vært et privilegie- (sørretter) og standssamfunn. Man ble født inn i en stand, og der ble man som oftest resten av livet.

Generalstendene var navnet på forsamlingen i Frankrike hvor representanter fra de ulike stendene møttes for å diskutere saker på nasjonalt plan, og for å gi kongen råd.

De tre stendene var:

- privilegier (stattebild)
1. standen : geistlige (de som ber)
 2. standen : adelen (de som kriger)
 3. standen : bønder + fattige (de som arbeider)

Da den franske revolusjonen startet (1789) hadde kongen unlatt å innkalle generalstendene siden 1614. Dette var spesielt adelen svært misfornøyd med. De mistet mye av sitt maktgrunnlag.

3. standen:

3. standen var en svært sammensatt gruppe, særlig under revolusjonen. De hadde ingen privilegier og lite makt. I tillegg til bønder og fattige, bestod 3. standen også av de nye borgerne (tidt før revolusjonen.) Disse borgerne hadde bare blitt "pullet" inn i 3. standen, og det likte de ikke.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

De var kritiske til 1. og 2. standens privilegier.

Etter at adelen "satte i gang" revolusjonen, ble borgerne og rester av 3. stander mer sentrale etter som situasjonen utviklet seg.

Oppgave 4.

Tidsepoken fra 1870-1914 blir kalt imperialismen. Mange europeiske land sikret seg herredømme over store deler av Afrika og Asia.

Forsøtninger:

På 1800-tallet ble den vestlige delen av Europa industrialisert. Dette førte til et forsprang både økonomisk og teknologisk. Man hadde altså kapital og våpen f.eks. Dette kan igjen ha ført til en overlegenhetsfølelse og rasisme. I tillegg var det mange "pliktoppfyllede" kristne som ville bringe det gode budskapet til nye kontinenter. Nyvinninger innen medisin gjorde at det var lettere å dra til eksotiske steder.

Årsaker:

En del historikere har diskutert kapitalismens betydning for imperialismen. Dette at de industrialiserte landene i Europa trengte nye markeder kan nok stemme, men sannsynligvis var ikke det hovedårsaken til imperialismen.

Kappløpet mellom stormaktene blir beskrevet som en kjernårsak. Når en stormakt erobret nytt land, kunne ikke de andre være noe dårligere.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.Oppgave 3.

Bøndene kom relativt seint med i politikken i Norge. Riktignok var det bønder på Eidsvoll i 1814, men det tok tid å mobilisere den jevne gårdbruker.

1833 og 1836 blir ofte kalt bondestorting. Her først begynte bønderne å bruke stemmeretten sin, etter langvarig agitasjon.

Navn som Ole Gabriel Ueland og Søren Jaabæk var sentrale når det gjaldt å hevde bøndenes rett på tinget.

De var bl.a. opptatte av spareøkonomi. Bønderne var i opposisjon til embetsmannsveldet som hadde forvaltningen i sin hule hånd fra 1814-1884.

DEL 2

Kampen mellom statsmaktene i Norge 1870-1884

Kampen som utspilte seg mellom statsmaktene i Norge i perioden 1870-1884, var i all hovedsak en kamp mellom Storting og regjering/Konge. Kongen var relativt svakt i forhold til Karl Johan som skapte mye hodebry for nordmennene fram til 1840-tl. Men, konger hadde makt til å utnevne regjering. I tillegg hadde han utsettelse veto i lovsaker. Nettopp dette med kongens veto skulle bli avgjørende og til slutt endte opp med riksrett og "innskningen" av parlamentarismen i 1884.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Siden 1814 hadde Norge vært i union med svenskene. Unionen var det vi kan kalle en personalunion, med felles konge men en viss grad av indre selvstyre. For Norges del innebar dette at kongen var svensk, og de hadde også hend om utenriks politikken. For Norge som sjøfartsnasjon var ikke det alltid like lett. Men mellomriksloven sikret Norge f.eks rett til å fange svenske fæmmer til England. Regjeringen var sammensatt av 4 en norsk avdeling på 4 statsråder i Kristiania, og en avdeling med 3 statsråder i Stockholm. I tillegg hadde man i Norge en svensk stattholder, som skulle styre i kongens sted. Det var strid om dette embete, og til slutt fikk nordmennene kriglet seg til å ha en norsk stattholder. Embete opphørte i 1873. Når det gjelder stortinget, så måtte de hvert 3. år, etter grunnloven. Kongen hadde rett til å oppløse stortinget dersom det falt naturlig for ham. Regjeringen og kongen styrte når stortinget ikke var samlet. Etterhvert fant stortinget ut at hvis de ventet med budsjettet til helt mot slutten av samlingstida, ble det vanskeligere for kongen å oppløse dem. I 1869 skjedde det noe som ble viktig for det framtidige maktforholdet mellom statsmakterne: Det ble vedtatt årlige storting. Dette førte til mer makt til stortinget, og mindre makt til regjering og

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Det å være politiker ble mer og mer et helårsyrke.

Den store saken som skulle prege 1870- og begynnelsen på 1880-tallet, var statsrådssaken. Den dreide seg om statsrådene plikt/rett til å møte i Stortinget. Representantene på Stortinget var splittet i saken. De radikale (som senere ble partiet Venstre) var for, mens de konservative var mot. Da saken hadde vært oppe tidligere, var rollene derimot omvendte.

Saken skapte mye dramatikk og folk som tidligere ikke hadde brydd seg om politikk, ble nå mer interesserte. Dette gjaldt også bøndene, som for det meste holdt seg på venstresiden i politikken. Den store lederen for bøndene på tinget var Søren Jaabæk, og sammen med Johan Sverdrup la han grunnlaget for mye av det som skulle bli Venstre (1884).

Statsrådssaken ble vedtatt av Stortinget, men Kongen neklet sanksjon (godkjenne). Dette skjedde tre ganger. Etter grunnloven hadde Kongen utsettende veto i lovsaker, men hva med grunnlovsaker? (Statsrådssaken krevede en endring i grunnloven). De radikale mente at utsettende veto også måtte gjelde i grunnlovsaker. De konservative mente derimot at absolutt veto måtte gjelde for Kongen i slike saker. Statsrådssaken gikk dermed over fra å ~~et~~ være til å bli vetostrid.

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

For Venstresiden ble dette en så alvorlig sak at de mente det var nødvendig med en riksrettssak. De ville stævne ministeriet Selmer for å ha gitt sine kontasignaturer til kongen.

Valget i 1882 ble kalt "riksrettsvalget". Venstresiden agiterte og arbeidet iherdig for å samle inn stemmer. De var avhengige av flertall både i odelstinget og lagtinget for å få regjeringen dømt av riksretten. Riksretten bestod av representanter fra lagtinget og høyesterettsdommere. Kongen prøvde å overtale høyesterettsdommene, men de trakk seg ikke. Venstresida seiret.

Hvem støttet ministeriet Selmer og hvem støttet venstresida?

Detto kan illustreres godt i en tabell:

Selmer	venstresida
høykirkelige	lavkirkelige
høyere offiserer	lavere offiserer
professorer	studenter

Vi ser at denne saken skapte store splittelser, også innad f. eks. blandt kristenfolket.

Riksretten satt sammen neste et helt år, fra 1883-84. Det var stor spenning knyttet til utfallet. Ministeriet Selmer ble dømt for å ha forrått fedrelandet bl.a. Dermed ble regjeringen avsatt, og kongen prøvde desperat å danne en ny regjering.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Kongens inbitte forsøk mislyktes, og han måtte vende seg til Johan Sverdrup for å la han danne ny regjering. I 1884 hadde partiene Høyre og Venstre blitt dannet, og det var Venstre som hadde flertall på Stortinget. Dermed var prinsippet om parlamentarisme innført i Norge. Likevel blir det ikke helt rett å si at parlamentarismen ble innført fra og med da. Den ble innført ved sedvane fra 1884 og årene fremover. På denne måten førte kamper mellom statsmakterne til at prinsippet om parlamentarisme ble innført i årene etter 1884. Men parlamentarismen ble ikke innført i grunnloven. Det skjer nettopp nå, i våre dager.